

פרשת בהר

1. ויקרא כ"ה

(א) וידבר יהוה אל משה בהר סיני לאמר:
(ב) דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם ושבתה הארץ שבת ליהוה:
(ג) שש שנים תזרע וּשש שנים תזמר וּשש שנים תבואתה:
(ד) ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ שבת ליהוה שְׁדָד לא תזרע וּכְרָמָד לא תזמר:
(יד) וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מנד עמיתך אל תונו איש את אחיו:
(טו) בְּמִסְפַּר שָׁנִים אַחֵר הַיּוֹבֵל תִּקְנֶה מֵאֵת עַמִּיתְךָ בְּמִסְפַּר שָׁנֵי תְּבוּאָתָה יִמְכָּר לָךְ:

2. רש"י כ"ה

(א) בהר סיני - מה ענין שמיטה אצל הר סיני והלא כל המצות נאמרו מסיני אלא מה שמיטה נאמרו כללותיה (ופרטותיה) ודקדוקיה מסיני אף כולן נאמרו כללותיה ודקדוקיה מסיני כד שנויה בת"כ. ונ"ל שכך פירושה לפי שלא מצינו שמיטת קרקעות שנשנית בערבות מואב במשנה תורה למדנו שכללותיה ופרטותיה כולן נאמרו מסיני ובא הכתוב ולמד כאן על כל דבור שנדבר למשה שמיסיני היו כולם כללותיה ודקדוקיה וחזרו ונשנו בערבות מואב:

3. מדרש רבה ל"ג

(א) וידבר ה' אל משה וְכִי תִמְכְּרוּ מִמְכַּר לַעֲמִיתְךָ הַיִּיד (משלי יח) מות וחיים ביד לשון תרגום עקילס מיצטרא מוכירין מות מכאן וחיים מכאן בר סירא אמר היתה לפנינו גחלת ונפח בה וביערה רקק בה וכבת אי"ר ינאי היה ככר טבול אכלו עד שלא עישרו מות ביד לשון עישרו ואכלו חיים ביד לשון אמר ר' חייא בר אבא היתה לפנינו כלכלה של תאנים אכלה עד שלא עישרה מות ביד לשון עישרה ואכלה חיים ביד לשון "ארשבי"ג לטבי עבדיה פוק זבין לי צדו טבא מן שוקא נפק זבן ליה לישן אי"ל פוק זבין לי צדו בלשא מן שוקא נפק זבן ליה לישן אי"ל מהו דין דכד אנט אמר לך צדו טבא את זבן לי לישן וכד אנט אמר לך צדו בלשא את זבן לי לישן אי"ל מינה טבתא ומינה בישתא כד הוה טב לית טבה מיניה וכד ביש לית ביש מיניה רבי עשה סעודה לתלמידיו הביא לפניהם לשונות רכים ולשונות קשים התחילו בוררין ברכים ומניחין הקשים אמר להם דעו מה אתם עושין כשם שאתם בוררין את הרכין ומניחין את הקשים כד יהיה לשונכם כך אלו לאלו לפיכך משה מזהיר את ישראל וְכִי תִמְכְּרוּ מִמְכַּר:

4. "שפת-אמת"

תרי"ב
במד' מו"ח ביד לשון. גחלת נפח בה ביערה רקק בה כיבה. ככר עד שלא עישרו כו' עישרו חיים כו' ע"ש. כי בוודאי יש חיות הש"י בכל דבר שבעולם כי באורייתא ברא קוב"ה עלמא. ותורה נקי' אש ויש כח אש התורה בכל דבר. רק שמכוסה וקשורה בגחלת. וצריכין לחפש ולמצוא הארת התורה שיש בכ"ד. ותלי' בלשון כמשמעו כי עיקר חיות האדם הרוח שבו כדכתי' ויפח באפיו כו' [וכתיב] רוח חיים. ולזאת צריכין לשמור להיות כל דבר בכח החיות שבאדם. שע"י נתעורר ונתגלה החיות שבכל דבר. ובגשמיות היינו רקק בה שבלי רוח רק מגוף הפה מכבה הפנימיות כנ"ל. וכן ככר טבל ע"י המעשר שמפריש הראשית להש"י ונתברר לו כי כל החיות מהש"י שהמעשר נותן חיות לכל השאר. על ידי זה מביא חיים מחיות הפנימי כנ"ל. ובלי עישרו דבוק בה קליפה שמבחוץ ולא נתעורר בו כח החיים כנ"ל:
וזה הי' כל הבריאה שבנ"י יתקנו הטבע ג"כ. וזה ענין השמיטין שכל הגלות ע"י בטולם. כי השמיטה ממשיך הארה מלמעלה מן הזמן תוך הזמן. ושביתה הארץ להיות חיות ודביקות בשורש המנוחה גם בארציות וגשמיות. וזה ענין שמיטין להר סיני שכ"ז בכח התורה וקבלת תורה שבכתב בהר סיני והמשכת כח התורה בארציות היא תורה שבע"פ וא"י. ופי' מו"ח ביד לשון. הוא שהחיים אינו חסר בשום דבר רק שביד אדם למצוא החיים תוך כ"ד. וכן להיפך ח"ו. ולשון הוא כמו תנועת הלשון שאף שהוא דבר אחד נתחפץ ע"י תנועת הלשון כנודע. כן אף שהכל מהש"י תלוי כפי קבלת האדם ויוכל להתחפץ כנ"ל:

השאלה הראשית
בספר זה היא מה
ענין שמיטה להר סיני
הענין חריש עץ
לשון דבור על ארץ ישראל
רש"י מסביר לל הרבה
המצוות שחזרו ונאמרו
בספר דברים
ענין התורה אחרת
השאלה השנייה
המצוות (אמר) בהר סיני
מפה לשם
למאן (הכו' א) חזקיה
המצוות שחזרו ונאמרו
בספר דברים
דברים (אמר) (הכו' א)
בס"ד
לשון (חזקיה) מאס
א"כ
המדרש הבין את הפס'
שם בא ענין הרעיון ש'
אחזקות חכמות
השאלה השנייה חכמה מתקנת
בקו' ישיר לספירה
הענין

א
ע
י
שמיטה
ויובל
א"סור
ה"א
ענין הנהגה
אמר ללך את הקושה
במה יתבאר
המדרש לאורה של
את הפס'
מהי השמירה ההדדית
הי'
הרעיון הכללי הוא
שם הענין ש' רמאות
כה היום החכמה
אם אוקחיס את התורה
הכלל ומהלך בלשון

למה הסמיכו את השמיטה לחיות? התשובה היא לאיסור הונאה שכל רץ בקרקעית ארץ לא יאכל בל צמר נעז החבר
הענין ש' מצוות השמיטה ש' לשלם מאוחדים כצדק ילד אדם

תול"ח

ושבתה הארץ. במד' מו"ח ביד לשון. כי האדם נקי מדבר והוא צריך להטות כל הנבראי להבורא ית' שהכל נמשך אחריו. כמאמר כל שנה תחת רגליו. והוא הלשון המכריע כל הבריאה להבורא ית'. והוא באמת בכח התורה שכתן של ישראל בפה ובאמצעות התורה צריך אדם להטות כל המעשים אליו ית' כמאמר זוה"ק ע"פ ודברת בם בשבתך בביתך כו' שהאדם ינהיג כל מעשיו ע"פ דברי תורה ע"ש ואתחנן. ובמד' גבורי כח עושי דברו בשומרי שביעית הכי מדבר. ולמה נקי עושי דברו הלא הוא ביטול העשי ושביתה. אבל היא הנותנת ע"י שמבטל אדם כח עצמותו לכח הבורא ית' ומבקש להיות נמשך אחר דרך התורה והנהגת הבורא ית'. ע"י מתגלה הנהגת הבורא ית'. כי אמת שהקב"ה מנהיג הכל ברצונו אבל הבחירה ניתן להאדם. שאם מבטל עצמו והוא יודע ומברר שאין בו כח כלל בלי כח הבורא ית'. אז הש"י מנהיג אותו ומראה כח הנהגתו ית'. והוא מסר את הנהגה שלו ביד האדם לכן האדם צריך להמליך הבורא ית' עליו ועל כל העולם. לכן ע"י שרואה כרמי' בייר כו' ושותק. ע"י נקי עושי דברו שמתגלה הנהגה עליונה כנ"ל. וכן בש"ק כתיב אם תשיב כו' ודבר דבר. ודרשו חכמים שלא יהי דיבורך של שבת כדיבורך בחול כו'. פי' ע"י השביתה ממלאכה בש"ק מתגלה הנהגה עליונה כנ"ל. ורמזו חכמים שאף שלעולם הש"י המנהיג הכל. עכ"ז אין הנהגה של שבת כמו בחול והבן כ"ז. ובכח שביתת האדם צריך לעורר כל הנבראים. וחובת קרקע אינו נוהג עתה כי בזמן המקדש היו יכולין לעורר גם הדומם להעלותו עד מקום השגחה שהוא בהשורש כמ"ש ושביתה הארץ ממש כנ"ל. ולכן נאמר בהר סיני להראות כי כח הזה ניתן לבנ"י בהר סיני ע"י התורה שהיא בחי' הדיבור כנ"ל ביד לשון:

ענין סמיכת פ' אונאה לשמיטה. הגם דכ' מעט השנים תמעיט כו' עכ"ז עיקר אונאה אינו דוקא בענין שמיטין. אבל באמת עיקר אל תונו הוא כדי להיות בנ"י באחדות כמ"ש חז"ל שאונאת דברים ג"כ בכלל. והנה מצות השמיטה אינה מצוה פרטית אבל כפי האחדות שיש בבנ"י יכולין לקיים זאת המצוה. כמ"ש בזמן שכל יושבי עלי' כו'. וכמו בשבת מתיחדין בו ברזא דאחד ע"י השבת. ושמיטה תלוי בבנ"י ובקידוש ב"ד. לכן ע"י האחדות באין לשביתת שמיטה. אבל שבת קבוע וקיימא מביא האחדות מעצמו. ולכן חרב המקדש ע"י שנאת חנם וע"י ביטול שמיטין ויבולות כי הכל ענין אחד כנ"ל:

תרמ"א

במד' מות וחיים ביד לשון כו' לשונכם רך אלו לאלו לפיכך משה מזהיר אל תונו כו'. הענין הוא כמאמר חז"ל ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה שהתורה ניתנה לכלל בנ"י שהיו באחדות כמ"ש ויחן שם ישראל פרש"י בלב א'...

5. הרב ש"י זיין - "ספורי חסידים" עמ' 305

אחד מנכדי הצדיק ר' אברהם מצייכאנוב, בחור שעדיין לא נתבגר כל צרכו והוא חתן לאחד מנכדי העיר פולטוסק, פשט את ידו לבגדו של זקנו הצדיק, בשעה שיצא מחדרו לשעה קלה, והוציא משם שלא ברשות כמה מטבעות קטנים. כשנכנס הצדיק לחדרו, הרגיש בדבר ונצטער על המכשול שאירע לאחד מיוצאי חלציו. לא עברה שעה קלה והצדיק הריץ מכתב להרב מפולטוסק בבקשה שיצוה על מחותנו, אבי הכלה, שיבוא תיכף לציכאנוב, נכנס אל הצדיק כשהוא רותת וחרד שמא מצא הצדיק שהוא אינו הגון בעיניו להיות מחותנו. פתח הצדיק ואמר לו:

הרי אתה דימית שהנך מתחתן עם הרב של צייכאנוב, ובכן מחובתי לומר לך שכך וכך היה מעשה, שלא יהיה מקח טעות.

מששמע המחותן במה המדובר, נתאושש והשיב: רבי אף-על-פי-כן! שנה הצדיק ושילש את דבריו: תדע שכך וכך היה מעשה, שלא יהיה מקח טעות. והמחותן בשלו: אף-על-פי-כן.

כיון שכן- אמר הצדיק לבסוף- שוב אין האחריות עלי. אני את שלי עשיתי.